

Conf. univ. dr. Sergiu Băltătescu

Universitatea din Oradea

www.sergiubaltatescu.info

Calitatea vieții de muncă

Curs 3.

**Dezvoltări ale conceptului de fericire în
perioada modernă**

Oradea, februarie 2009

Toma de Aquino

- ▶ *beatitudo* = fericire supremă
- ▶ nu este atinsă în timpul vieții, ci după aceea

Modernitatea

- ▶ atacurile concomitente ale Reformei și Renașterii asupra teocentrismului evului mediu
- ▶ discuția despre fericire în termenii lui „aici și acum”.
- ▶ *Aici* - fericirea este concepută a fi accesibilă individului în calitatea lui de prezență mundană, materială, fizică
- ▶ *acum* - fericirea este deopotrivă accesibilă în această viață
- ▶ hedonismul oferă o perspectivă accesibilă (și adesea facilă) omului modern prin *simplitatea* și *mundaneitatea* sa, prin absența factorului spiritual și a gratificației amânate.

utilitarismul anglosaxon

- ▶ Jeremy Bentham - fondatorul utilitarismului
- ▶ la baza acțiunilor umane stă „calculul hedonic”, balanța dintre plăcere și neplăcere
- ▶ Teoria lui va fi preluată de economiști, prin teoria utilității și de adepții teoriei alegerii raționale în sociologie

Bentham

- ▶ El preia, în lucrarea sa *Introduction to the Principles of Morals* (1780), afirmația lui Helvetius că scopul acțiunilor umane trebuie să fie „cea mai mare fericire pentru cei mai mulți”. Principiul celei mai mari fericiri, în jurul căruia se ridică întreaga lui operă, rămâne, într-o formă modificată, principiul călăuzitor al politicilor sociale contemporane.

Bentham

- ▶ Bentham deschide seria studiilor corelaționale în domeniu, făcând o legătură de ordin cantitativ între fericire și cauzele acesteia. De exemplu, cu cât este mai înstărit un om, afirmă el, cu atât va atinge și cea mai mare fericire (lucru a cărui valabilitate statistică nu este astăzi nicidecum contestată).
- ▶ Bentham propune studiul fericirii pe baza rapoartelor individuale. Indivizii, se pronunță el, sunt cei care-și pot judeca cel mai bine fericirea. Într-adevăr, aproape 99% din studiul contemporan al bunăstării subiective se bazează pe rapoartele personale ale indivizilor.

Bentham

- ▶ El trimite fericirea la rang de unic principiu etic sustenabil la nivelul vieții individuale. Afirmatia sa că utilitatea este efectiv comparabilă între oameni, deși criticată de economiști, stă de asemenea la baza cercetării contemporane asupra fericirii, care a dezvoltat o bogată literatură pe tema comparațiilor nivelelor bunăstării subiective a diferitelor grupuri și societăți.

Bentham

- ▶ În ceea ce privește relația fericire individuală-fericire societală, utilitatea generală a societății nu este altceva decât suma utilităților individuale. După unii interpreți însă, aceasta nu exclude acest principiu nu trebuie privit ca un principiu *aditiv* (ca în formula „Gross national happiness”) ci redistributiv, promovând sacrificiul personal în folosul fericirii celor mulți

Durkheim

- ▶ „Dacă deci diviziunea muncii n-ar fi progresat decât pentru a spori fericirea noastră, ea ar fi ajuns la limita ei externă, cu multă vreme în urmă, astfel încât civilizația produsă s-ar fi oprit și ea...” (Durkheim, 1893, p. 215, citat în Bădescu (1998)).

Durkheim

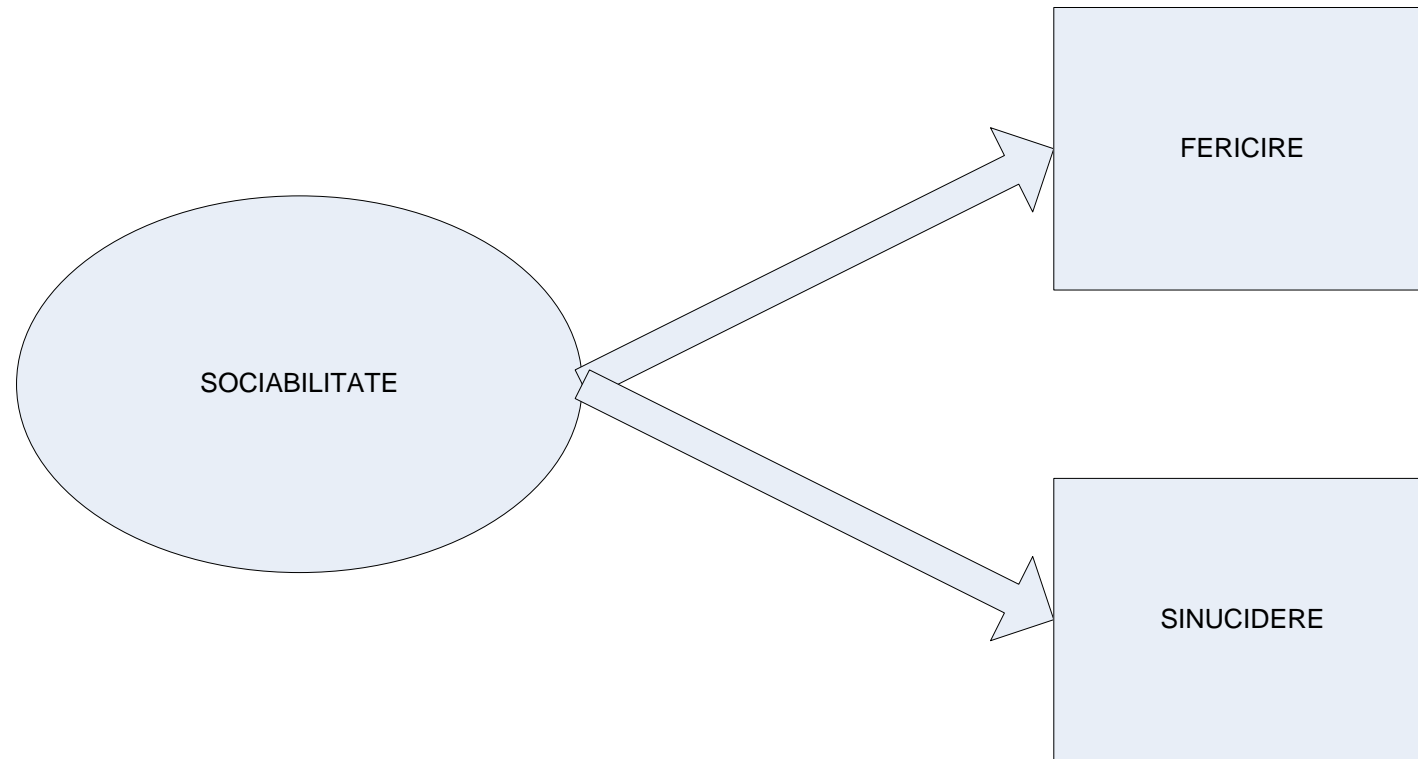

Figura 1-1. Modelul causal al relației dintre sociabilitate, fericire și sinucidere, după E. Durkheim.

Durkheim

- ▶ „Sporește, oare, fericirea individului pe măsură ce omul progresează? Nimic nu este mai îndoielnic. Există, desigur, plăceri care nu erau accesibile naturilor mai simple. Dar, în schimb, noi suntem supuși unor suferințe care pe aceia îl ocoleau și deci nu e sigur că balanța este în profitul nostru” (Durkheim, 1893, p. 221, citat în Bădescu (1998)).

Durkheim

- ▶ „Ceea ce dovedește mare ascendență a morților voluntari nu se leagă de faptul că există un număr mare de indivizi prea nefericiți pentru a suporta viața – ceea ce n-ar cântări nimic asupra celorlalți care sunt totuși majoritatea – ci de faptul că fericirea generală a societății scade...”
(Durkheim, 1893, p. 229, citat în Bădescu (1998)).

Durkheim

- ▶ Fericirea societală = \sum efecte individuale + Fericirea medie

- ▶ Durkheim, E. (1893). *De la division du travail social*. Alcan, Paris.
- ▶ Bădescu (1998). *Mari sisteme sociologice. Curs de istoria sociologiei*. Universitatea din Oradea.

Ghiță Ionescu “Politics and the pursuit of happiness”

- ▶ procesele ideologice petrecute în special începând cu secolul XVIII-lea pregătesc ideea că politica ar reprezenta o modalitate de atingere în comun a fericirii și că fericirea publică ar fi mai mult decât un simplu agregat al fericirilor individuale.
 - ▶ *Originea politicii ideologice trebuie căutată în răspândirea, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, prin intermediul ideologizării, a convingerii că fericirea poate fi asigurată de politică. În politica europeană una din primele formulări ale acestei convingeri poate fi găsită în articolul I al Declarației Drepturilor Omului din Franța anului 1789, care afirmă că “obiectivul societății este fericirea omului” (Ionescu, 1999, p. 14).*
-

Ghiță Ionescu “Politics and the pursuit of happiness”

- ▶ apariția sentimentului laic al existenței umane, care a adus după sine necesitatea unei reglementări a coexistenței lor, a ajuns să fie pus semnul de egalitate între fericirea individuală și cea publică.
 - ▶ Silogism: *orice problemă publică este politică, deci și fericirea*
 - ▶ *Să însemne oare existența acestui concept că factorul “public” înlesnește ființelor umane dobândirea fericirii personale sau să însemne că factorul public repartizează constant și uniform fericirea, indivizilor care alcătuiesc comunitatea, tocmai această repartizare uniformă fiind în sine o condiție a unei atari fericiri? (Ionescu, 1999, p. 49).*
-

Ghiță Ionescu “Politics and the pursuit of happiness”

- ▶ Ionescu pare să fi exagerat prin aceea că accentuează caracterul politic al acestor concepții privind fericirea.
 1. Odată cu Iluminismul francez mai ales, fericirea intră pe ușa din față a dezbaterilor filosofice.
 2. Credința în progres îmbrăca un puternic aspect social: tot așa cum rațiunea era redescoperită ca un bun universal și fericirea era un țel universal, posibil de atins într-un mod social.
 3. Că fericirea universală este un fenomen de factură socială nu este un punct de vedere greșit în sine. Pot fi criticate metodele specifice de atingere a acestui țel, adică în mod special ideologizarea.
 4. Pe de altă parte, într-o epocă ce vedea pentru prima oară apariția omului politic, era firesc să fie explorată și această cale pentru dobândirea fericirii societale.
-

